

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРАКТИКАМ У ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОМУ КОНТЕКСТІ

Тимофєєва Л. Ю.

У науковій статті досліджено питання протидії корупційним практикам у євроінтеграційному контексті. 23 червня 2022 р. Європейська рада оголосила висновок щодо статусу кандидата для України. Реалізація Угоди про асоціацію та можливість збереження статусу кандидата ЄС вимагає змін в законодавстві України, в тому числі в кримінальному законодавстві. Можливість надання Україні статусу кандидата Європейського Союзу має низку вимог. Здебільшого ці вимоги пов'язані з рівнем цінностей, зокрема реальним забезпеченням принципу верховенства права, неприпустимості корупційних практик, відкритості та прозорості уряду.

У документі Європейської комісії від 23 червня 2022 р. окремо уточнюється перелік вимог до України. Серед яких – посилювати боротьбу з корупцією, зокрема на високому рівні, шляхом активних та ефективних розслідувань. Єврокомісія відстежуватиме прогрес України у виконанні цих кроків і звітуватиме про них разом із детальною оцінкою країни до кінця 2022 р.

Кримінальний кодекс України містить низку кримінально-правових норм, які спрямовані на протидію із корупційними практиками. Ці норми відрізняються особливою мінливістю, зокрема у зв'язку з гармонізацією їх змісту з відповідними міжнародними та європейськими нормами. Але незважаючи на постійне «удосконалення», вони не позбавлені недоліків. Багато положень суперечить загально визначеним принципам права. Зокрема, в частині обмеження застосування звільнення від кримінальної відповідальності щодо осіб, які вчинили корупційні кримінальні правопорушення.

Успіх протидії з корупційними практиками, як видається, залежить від прозорості притягнення винуватих у такій сфері до кримінальної відповідальності, забезпечення невідворотності кримінальної відповідальності та додержання принципів кримінального права. Протидія будь-якому кримінальному правопорушенню не зможе мати успіх, якщо задля такої протидії законодавець та/або правозастосувач буде постійно відступати від загальноприйнятих принципів права та кримінального права, зокрема законності, рівності всіх громадян перед законом та судом, особистої винуватої відповідальності, презумпції невинуватості, ставлячи доцільність на перше місце.

Ключові слова: протидія корупції, зловживання впливом, євроінтеграція, корупційні практики, принцип презумпції невинуватості, принцип визначеності.

Timofieieva L. Ju. Anti-corruption practices in the European integration context

The aim of this article is to present anti-corruption practices in the European integration context. On June 23, 2022, the European Council announced its opinion on the candidate status for Ukraine. The implementation of the Association Agreement and the possibility of maintaining the status of an EU candidate requires changes in Ukrainian legislation, including criminal legislation. The possibility of granting Ukraine EU candidate status (decision dated June 23, 2022) has a number of requirements. For the most part, these requirements are related to the level of values, in particular, the real provision of the principle of the rule of law, the inadmissibility of corrupt practices, the openness and transparency of the government.

It's extremely important that the document of the European Commission dated June 23, 2022 specifies separately the list of requirements for Ukraine. Among them, in particular, strengthen the fight against corruption, in particular at a high level, through active and effective investigations. The European Commission will monitor Ukraine's progress in implementing these steps and report on them together with a detailed country assessment by the end of 2022.

Moreover, the Criminal Code of Ukraine contains a number of criminal law norms aimed at countering corrupt practices. These norms are particularly variable, in particular in connection with the harmonization of their content with relevant international and European norms. But despite constant «improvement», they are not without flaws. In particular, many provisions contradict generally recognized principles of law. In particular, in terms of limiting the application of exemption from criminal liability for persons who have committed corruption criminal offenses.

Last but not the least, success of combating corrupting practices seems to depend on the transparency of bringing those guilty in this area to criminal responsibility, ensuring the inevitability of criminal responsibility and compliance with the principles of criminal law. Resistance to any crime

Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення

will not be successful if, for the sake of such resistance, the legislator and/or law enforcer will constantly deviate from generally accepted principles of law and criminal law, in particular legality, the presumption of innocence, putting expediency in the first place.

Key words: *anti-corruption, abuse of influence, European integration, corrupt practices, principle of presumption of innocence, principle of certainty.*

Постановка проблеми. 23 червня 2022 р. Європейська рада оголосила висновок щодо статусу кандидата для України. Реалізація Угоди про асоціацію та можливість збереження статусу кандидата ЄС вимагає змін в законодавстві України, в тому числі в кримінальному законодавстві. Можливість надання Україні статусу кандидата ЄС має низку вимог. Здебільшого ці вимоги пов'язані із рівнем цінностей, зокрема реального забезпечення принципу верховенства права, неприпустимості корупційних практик, відкритості та прозорості уряду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти, пов'язані з проблематикою європейської інтеграції, досліджували: Г.В. Єпур, О.О. Житний, В.В. Корнієнко, К.О. Трихліб, В.О. Туляков та ін. У роботах розглядаються різні проблеми євроінтеграційного курсу. Зокрема, в роботах О.О. Дудорова розкрито різні аспекти злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, проблеми кваліфікації зловживання впливом, незаконного збагачення та ін [1; 2]. В.М. Киричко розглянув питання суб'єкта зловживання впливом [3]. Р.Л. Максимович дослідив поняття службової особи у кримінальному праві України [4]. Д.Г. Михайленко у своїй докторській дисертації (2018 р.) розробив концепцію кримінально-правової протидії корупційним злочинам в Україні [5]. І.І. Чугуніков розглянув сучасний стан проблеми злочинів у сфері службової діяльності [6]. Також достатньо багато робіт вітчизняних та зарубіжних науковців присвячено різним аспектам проблематики протидії корупції, зокрема роботи В.К. Грищука, О.М. Костенко, М.І. Хавронюка та ін. Разом із тим протидія корупційним практикам у євроінтеграційному контексті залишається актуально, особливо враховуючи вимоги, які висуваються до України як держави – кандидата ЄС.

Метою статті є удосконалення положень чинного кримінального законодавства в частині корупційних кримінальних правопорушень.

Виклад основного матеріалу. У документі Єврокомісії від 23.06.2022 р. окремо уточнюється

перелік вимог до України. Серед яких – посилювати боротьбу з корупцією, зокрема на високому рівні, шляхом активних та ефективних розслідувань. Єврокомісія відстежуватиме прогрес України у виконанні цих кроків і звітуватиме про них разом із детальною оцінкою країни до кінця 2022 р.

Роль громадських організацій у протидії корупції. Багато державних органів та громадських організацій спрямовують свою діяльність на протидію корупції. Антикорупційна ініціатива ЄС (EUACI) – провідна антикорупційна програма в Україні, що фінансується ЄС, співфінансується і впроваджується Міністерством закордонних справ Данії. Програма була запущена у червні 2017 року [7]. EUACI відіграє ключову роль у забезпеченні сталого інституційного розвитку антикорупційних інституцій. Програма також надає допомогу організаціям громадянського суспільства та журналістам-розслідувачам, що посилює їхній потенціал і підвищує їх роль у протидії корупції. Контекст, у якому працює EUACI, радикально змінився з початку повномасштабної війни. Програма має 4 орієнтири у своїй діяльності: сприяти тому, щоб майбутня реконструкція (і поточна гуманітарна допомога) керувалася та використовувалася відповідно до принципів доброчесності, прозорості та підзвітності; підтримувати інтеграцію в ЄС у частині боротьби з корупцією, включно з відповідними реформами та законодавчими розробками, які наблизить Україну до ЄС; посилити роботу з відновлення та розшуку активів для підтримки політики санкцій проти росіян, які підтримують агресію проти України; сприяти стійкості антикорупційної інфраструктури та забезпечити, щоб партнери EUACI могли продовжувати працювати під час війни та після перемоги України.

Слід відзначити, що Україна має кращу антикорупційну інфраструктуру, ніж багато членів ЄС. Зокрема, у нашій державі створено низку антикорупційних органів, зокрема: Національне антикорупційне бюро України (НАБУ); Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП); Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК); Державне бюро розслідувань (ДБР); Вищий антикорупційний суд (ВАКС). Водночас періодично лунають нарікання щодо роботи вищезазначених антикорупційних відомств [8].

КК України містить низку кримінально-правових норм, які спрямовані на протидію із корупційними практиками. Ці норми відрізняються особливою мінливістю, зокрема у зв'язку з гармонізацією їх змісту з відповідними міжнародними та європейськими нормами. Але незважаючи на постійне

«удосконалення», вони не позбавлені недоліків.

Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації передбачена ст. 366-2 КК, а саме за умисне внесення суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей до декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої ЗУ «Про запобігання корупції» [9], якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 500 до 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Кодекс доповнено статтею 366-2, так само як і ст. 366-3 згідно із Законом № 1074-IX від 04.12.2020 р. та внесено зміни згідно із Законом № 1576-IX від 29.06.2021 р.

Згідно з приміткою до цієї статті, суб'єктами декларування у ст. 366-2 та 366-3 КК є особи, які відповідно до ч. 1, 2 ст. ЗУ «Про запобігання корупції» зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Звідси і перша складність, яка виникає це бланкетність цієї норми та, відповідно, невизначеність та об'єктивне ставлення у вину.

Одною з вагомих проблем таких кримінальних правопорушень є складнощі, які виникають із визначенням суб'єкту, зокрема службових осіб як суб'єктів кримінальних правопорушень. Поняття службових осіб передбачено як в Загальній (зокрема ч. 3, 4 ст. 18 КК), так і Особливій частині КК (примітці до ст. 364 КК). На думку Д.Г. Михайленка, громіздкі визначення службових осіб, які містяться у КК, можна звести до дефініції, яка повною мірою враховує правові ознаки, які є необхідними та достатніми для застосування цих категорій. Так, службовою особою у КК є особа, яка на правовій підставі (у зв'язку з обійманням посади чи за спеціальним повноваженням) здійснює функції представника влади чи організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції [10, с. 378-400]. Відповідно до п. 1 постанови Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26.04.2002 р. організаційно-розпорядчі обов'язки – це обов'язки зі здійснення керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності.

На думку Р.Л. Максимовича, такі функції, окрім названого, можуть включати у себе формування кадрового складу, визначення трудових функцій, організацію праці чи служби підлеглих осіб, підтримання дисципліни, застосування заходів заохочення і дисциплінарних стягнень тощо.

Суть цих функцій полягає у керівництві діяльністю інших людей чи в організації їхньої роботи [4, с. 134].

Згідно з п.1 постанови Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26.04.2002 р. адміністративно-господарські обов'язки – це обов'язки щодо управління або розпорядження державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо).

Проблемні аспекти щодо службових кримінальних правопорушень пов'язані також із відповідальністю викладачів, лікарів за одержання неправомірної вигоди, зокрема за одержання оцінки на іспиті або у випадку лікарів довідки. Згідно з п. 1 постанови Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26.04.2002 р. працівники підприємств, установ, організацій, які виконують професійні (адвокат, лікар, вчитель тощо), виробничі (наприклад, водій) або технічні (друкарка, охоронник, тощо) функції, можуть визнаватися службовими особами лише за умови, що поряд із цими функціями вони виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські обов'язки.

Також згідно з постановою ВСУ від 08.10.2015 р. по справі № 5-109кс15, у разі якщо особа, займаючи посаду в органі державної влади, була уповноважена готувати та видавати офіційні документи, проте реалізація таких повноважень не передбачала вирішення питання по суті, а лише фіксацію інформації, то під час здійснення цих повноважень вона не може бути визнана службовою особою [11].

Разом із тим згідно з постановою ВСУ від 19.05.2016 р. по справі № 5- 72кс15(16), якщо особа змістовно вирішує питання про можливість реалізації службових функцій іншою особою, при цьому оцінює по суті та за формою надані матеріали й приймає щодо них рішення у формі внесення такої службовій особі пропозиції про те, яке рішення має бути прийнято від імені органу, то таку особу слід визнавати службовою, незважаючи на те, що вона приймає остаточне рішення не уповноважена [12].

Статтею 366-3 КК передбачена кримінальна відповідальність за умисне неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої ЗУ «Про запобігання корупції». Зокрема, виникає питання, хто саме може, а хто зобов'язаний подавати таку інфор-

мацію. ЗУ «Про запобігання корупції» достатньо об'ємний та також достатньо часто піддається змінам. Один з основоположних принципів кримінально-правової кваліфікації є принцип стабільності, який не реалізується за таких умов.

Це питання також розглядалось у рішенні КСУ у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень ЗУ «Про запобігання корупції», КК України від 27 жовтня 2020 р. № 13-р/2020. Справа № 1-24/2020(393/20) [13]. Дослідивши склад злочину, передбаченого статтею 366-1 КК України, КСУ дійшов висновку, що використання юридичних конструкцій, у яких відсутній чіткий перелік законів, унеможлиблює однозначне визначення кола суб'єктів злочину, а відсилочні норми унеможлиблюють встановлення кола їх адресатів. Як наслідок, до відповідальності за умисне неподання декларації може бути притягнуто осіб, які не можуть бути учасниками правовідносин з декларування, а тому свідомо не виконали такого обов'язку. Зазначене не узгоджується з поняттям правової держави та принципом верховенства права, закріпленим у ч. 1 ст. 8 Конституції України, зокрема такими його елементами, як юридична визначеність та передбачуваність закону. На думку КСУ, встановлення кримінальної відповідальності за декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації, а також умисне неподання суб'єктом декларування декларації є надмірним покаранням за вчинення цих правопорушень. Негативні наслідки, яких зазнає особа, притягнута до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів, передбачених ст. 366-1 КК України, непропорційні шкоді, яка настала або могла настати у разі вчинення відповідних діянь.

Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення передбачена ст. 368-5 КК. Нова редакція цієї статті криміналізована згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019 р. В ній передбачена відповідальність за набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, активів, вартість яких більше ніж на 6500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян перевищує її законні доходи. У примітці до цієї статті міститься відсилання до ЗУ «Про запобігання корупції», де передбачено, хто розуміється під особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також у самій примітці детально розписано, що розуміється під набуттям активів, що є активами та законними доходами.

У попередній редакції статті ст. 368-2 КК щодо незаконного збагачення, яка була криміналізована згідно із ЗУ № 3207-VI від 07.04.2011 р.¹ Відповідальність наставляла за «Набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність активів у значному розмірі, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами, а так само передача нею таких активів будь-якій іншій особі». Тобто розмір таких доходів мав оціночний, а не фіксований характер. Але одна з основних проблем полягала в тому, що тягар доказування лежав на підозрюваному, обвинуваченому, що неприпустимо. Наразі формулювання статті не позбавлено проблем, але принаймні не порушує принцип презумпції невинуватості та виписано більш визначено.

Згідно з Рішенням Конституційного Суду № 1-р/2019 від 26.02.2019 р. [14] ст. 368-2 визнано такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною) на підставі не відповідності принципам презумпції невинуватості та юридичної визначеності.

Відповідно до п. 3 вищезазначеного Рішення КСУ дотримання вимоги ясності і недвозначності норм, які встановлюють кримінальну відповідальність, є особливо важливим з огляду на специфіку кримінального закону та наслідки притягнення до кримінальної відповідальності, адже притягнення до такого виду юридичної відповідальності пов'язане з можливими істотними обмеженнями прав і свобод людини. Так, ст. 368-2 КК передбачає, зокрема, застосування такого виду покарання, як позбавлення волі на певний строк. Крім того, до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочину, передбаченого названою статтею КК, можуть бути застосовані, зокрема, такі запобіжні заходи, як домашній арешт та тримання під вартою, що пов'язані з обмеженням волі.

На думку М.І. Хавронюка, «кількість і зміст наведених конституційних подань (щодо неконституційності норм закону, спрямованих на протидію корупції – Л.Т.) свідчать про використання права звернення до Конституційного суду України не з метою захисту Конституції, а задля захисту напрацьованих старих корупційних схем і надбаного внаслідок їх використання майна, а головне, можливості й надалі безпечно існувати у цьому корисливо-злочинному просторі. На підході й інші подібні подання. Писати їх майже під

¹ До цієї статті також вносились зміни згідно із Законами № 221-VII від 18.04.2013, № 222-VII від 18.04.2013; № 1698-VII від 14.10.2014, № 198-VIII від 12.02.2015; № 770-VIII від 10.11.2015 р.

копірку нескладно, бо боротьба з корупцією, як і з тероризмом чи іншими небезпечними злочинами, іноді дійсно формально передбачає заборонене Конституцією звуження змісту тих чи інших прав і свобод» [15]. Безперечно, це має сенс та розв'язує руки тим, кому ці норми не вигідні. Разом із тим видається необхідним шукати балансування у таких обмеженнях та забезпеченнях конституційних принципів та прав людини. Зокрема, у численних рішеннях ЄСПЛ розглядаються питання пропорційності відповідних заходів в контексті протидії тероризму та порушення відповідних принципів з позицій суспільної необхідності. Але закон в цілому не можна підмінити доцільністю.

Важливою гарантією захисту прав і законних інтересів особи у кримінальному процесі є припис ч. 1 ст. 63 Конституції України щодо неприпустимості притягнення особи до відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, що означає право особи не давати таких показань або пояснень.

9 березня 2016 р. була прийнята Директива ЄС 2016/343 про посилення окремих аспектів презумпції невинуватості. Відповідно до п. 22 преамбули даної Директиви презумпція невинуватості може бути обмежена в розумних межах з урахуванням того, що знаходиться під загрозою, і дотриманням прав захисту, а заходи, що використовуються, повинні бути розумно пропорційні легітимній меті, яка переслідується. Згідно з позицією ЄСПЛ, викладеною в рішенні у справі «Яллог проти Німеччини» від 11 липня 2006 р., суспільні інтереси не можуть виправдати заходи, що знищують саму суть права на захист, включаючи право не свідчити проти себе (привілей проти самообвинувачення) (п. 97).

ЄСПЛ наголошував, що право зберігати мовчання та право не здійснювати самозвинувачення є загально визначеними міжнародними стандартами, покладеними в основу поняття справедливого судового процесу за ст. 6 Конвенції 1950 року; вони існують для захисту обвинуваченого від неналежного примусу з боку органів влади; право не здійснювати самозвинувачення, зокрема, передбачає, що сторона обвинувачення прагне довести обвинувачення не на основі доказів, які отримані під примусом або під тиском, нехтуючи волею підсудного (п. 68 рішення у справі «Сандерс проти Сполученого Королівства» від 17 грудня 1996 р.).

Принцип презумпції невинуватості також пов'язаний з іншими принципами, зокрема принципом

юридичної визначеності (який є елементом верховенства права, закріпленого в ст. 8 Конституції). Відповідно до рішення ЄСПЛ «S.W. проти Сполученого Королівства» від 22 листопада 1995 р. принцип правової визначеності в контексті кримінального права означає, що особа має знати, за які дії або бездіяльність її може бути притягнуто до кримінальної відповідальності з формулювання відповідного припису закону, а за потреби – за допомогою його тлумачення судом (п. 35).

Стаття 369-2 КК, якою передбачено кримінальну відповідальність за зловживання впливом, є результатом імплементації ст. 12 Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією і ст. 18 Конвенції ООН проти корупції. У ст. 18 Конвенції ООН проти корупції вказується на можливість вжиття кожною Державою-учасницею законодавчих та інших заходів, необхідних для визнання злочинами низки дій, якщо вони вчинені умисно. Це: а) обіцянка, пропозиція або надання державній посадовій особі чи будь-якій іншій особі, особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги, щоб ця посадова особа чи така інша особа зловживала своїм справжнім або удаваним впливом з метою одержання від адміністрації чи державного органу Держави-учасниці будь-якої неправомірної переваги для ініціатора таких дій чи будь-якої іншої особи; б) вимагання або прийняття державною посадовою особою чи будь-якою іншою особою, особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги для самої себе чи для іншої особи, щоб ця особа чи така інша особа зловживала своїм справжнім або удаваним впливом з метою одержання від адміністрації або державного органу Держави-учасниці будь-якої неправомірної переваги.

Згідно з висновком ВС (справа № 554/5090/16-к, провадження № 51-1878кмо20) суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 369-2 КК України, є будь-яка фізична осудна особа, що досягла віку кримінальної відповідальності на момент його вчинення, яка, за усвідомленням того, хто пропонує, обіцяє або надає неправомірну вигоду, здатна здійснити реальний вплив на особу, уповноважену на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування.

У диспозиції ч. 2 ст. 369-2 КК України не конкретизовано характер впливу на особу, уповноважену на виконання функцій держави. Отже, ВС виходив з того, що поняттям впливу охоплюється, в тому числі, використання дружніх, родинних, особистих стосунків з особою, уповноваженою на виконання функцій держави тощо.

На думку М.І. Хавронюка, до складу рецептури протидії корупції входять: запобігання корупційним проявам ще на рубежах врегулювання конфлікту інтересів і забезпечення доброчесності; розкриття (декларування) інформації про активи і матеріальні інтереси публічних службовців; прозорість руху фінансів і матеріальних цінностей держави та громад; побудова справедливого суду і незалежної прокуратури; професійність спеціалізованих органів по боротьбі з корупцією, насамперед високого рівня; стримуючі санкції; наявність системи, що унеможлиблює приховування і використання викраденого; забезпечення добropорядності бізнесу; нетолерантність до корупції в суспільстві. Однак усе це неможливо здійснити без проведення твердої та послідовної антикорупційної політики, на основі науково обґрунтованої Антикорупційної стратегії [15; 16].

На думку Едварда Лукаса, лише нова транскордонна організація може переломити потоки брудних грошей, які пливають через наші економіки. Для прикладу він пропонує уявити неправомірну вигоду у вигляді банківського переказу між двома анонімними підставними компаніями, одна зареєстрована на Британських Віргінських островах, а інша на Кіпрі. Гроші в кінцевому рахунку надходять від китайського будівельного підрядника і призначені чиновнику в Боснії, який підписав хитромудру інфраструктурну угоду. Виплата здійснюється за посередництва адвоката з Відня, і в кінцевому підсумку вона призведе до оплати особняка в Сурреї. Виникає питання, хто повинен бути притягнутий до відповідальності, за якими законами і ким. Національні юрисдикції стикаються з такими справами, але міжнародний антикорупційний суд може мати достатній вплив, щоб їх розглянути. Кампанію зі створення такого органу, розпочату американським суддею у відставці Марком Вулфом у червні 2021 року, тепер підтримують Канада, Колумбія та Нідерланди, а також безліч (переважно колишніх) політиків. Кампанія зі створення суду вже свідчить про нездатність належним чином боротися з корупцією на високому рівні. Війна Росії в Україні справді ненадовго зосередила політичну увагу на безпеці брудних грошей, але імпульс слабшає. Західні країни також можуть застосувати до корупції той арсенал, який вони вже застосовують до загрози тероризму. Зловживання політичною владою заради приватної вигоди губить життя, душить демократію та руйнує планету. Він обманює бідні країни на 1 трильйон фунтів стерлінгів на рік, що майже в десять разів пере-

вищує загальну світову зовнішню допомогу. Ніхто не заважає нам боротися з цією загрозою» [17]. Із чим цілком можна погодитися, але додержуючись при цьому балансу у реалізації загальноновизнаних принципів права [18].

Висновки. Успіх протидії з корупційними практиками, як видається, залежить від прозорості притягнення винуватих у такій сфері до кримінальної відповідальності, забезпечення невідворотності кримінальної відповідальності та додержання принципів кримінального права. Протидія будь-якому злочину не зможе мати успіх, якщо задля такої протидії законодавець та/або правозастосувача буде постійно відступати від загальноприйнятих принципів права та кримінального права, зокрема законності, презумпції невинуватості, ставлячи доцільність на перше місце.

Література

1. Дудоров О.О. Проблеми кваліфікації зловживання впливом у судовій практиці. *Часопис українського судочинства*. 2019. № 2. С. 13-35.
2. Дудоров О.О. Кримінально-правові проблеми сучасної України (вибрані праці). Київ : Ваіте, 2022. 632 с.
3. Киричко В.М. Висновки Верховного Суду щодо суб'єкта зловживання впливом (ч. 2 ст. 369-2 КК): критичний теоретичний аналіз. *Вісник асоціації кримінального права України*. Том 1 № 15(2021). С. 162-190.
4. Максимович Р.Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України : монографія. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2008. 304 с.
5. Михайленко Д.Г. Концепція кримінально-правової протидії корупційним злочинам в Україні : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.08. Одеса : НУ ОЮА, 2018. 505 с.
6. Чугуніков І.І. Поняття злочинів у сфері службової діяльності: історія питання та сучасний стан проблеми. *Актуальні проблеми політики*. 2008. Вип. 33. С. 76-83.
7. Сайт EUACI. Боротьба з корупцією в Україні – основна мета EUACI. URL: <https://euaci.eu/ua/who-we-are/about-programme>.
8. Кахнова М. На шляху до ЄС: як Україні боротися з корупцією та олігархами. Що потрібно зробити, аби Україна стала членом ЄС. 27.06.2022, URL: <https://mind.ua/openmind/20243472-na-shlyahu-does-yak-ukrayini-borotisyaz-korupcieyu-ta-oligarhami>.
9. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
10. Михайленко Д.Г. Загальні властивості злочинів у сфері службової діяльності та професій-

ної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Сучасне кримінальне право України: наукові нариси : монографія. Одеса : Юридична література, 2017. С. 378-400.

11. Вигоди без влади не буває. *Закон і бізнес*. Постанова Верховного Суду України від 08.10.2015 р. по справі № 5-109кц15. URL: <https://zib.com.ua/ua/120866.html>.

12. Постанова ВСУ від 19.05.2016 р. по справі № 5-72кц15(16). URL: <https://sudpraktika.wordpress.com>.

13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень ЗУ «Про запобігання корупції», КК України від 27 жовтня 2020 р. № 13-р/2020. Справа № 1-24/2020(393/20). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text>.

14. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 КК України № 1-р/2019 від 26.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-19#Text>.

15. Хавронюк М.І. В очікуванні «неконституційності» всього... *Дзеркало тижня*. 09 вересня, 2020. URL: <https://zn.ua/ukr/LAW/v-ochikuvanni-nekonstitutsijnist-vsoho.html>.

16. Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / За ред. М.І. Хавронюка. Київ : Москаленко О. М., 2019. 464 с.

17. EDWARD LUCAS. We need an international corruption court. *The Times*. 21.11.2022. URL: https://www.thetimes.co.uk/article/8bb4a5d6-6909-11ed-85fc-6c020d5ba0b7?share_token=317a003a4aed8a857111aec26c21a896&fbclid=IwAR0r_51hobbVDt9bOWXеруSklowl5Xq6E8f9W3N5MEXAs9LvuBhsBuKacw.

18. Тимофєєва Л.Ю. Гуманістична парадигма: досвід, виклики та перспективи кримінального права України. Харків : Право, 2020. 280 с.

*Тимофєєва Л. Ю.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права
Національного університету
«Одеська юридична академія»
ORCID: 0000-0002-6968-6587*